

DIE N.G.KERK EN DIE ONDERWYS
IN RHODESIË.

'N HISTORIES-KRITIESE STUDIE

d e u r

S.P. OLIVIER, M.Ed.

'n Verhandeling voorgelê ter gedeeltelike vervulling
van die vereistes vir die graad van Doctor Philosophiae
van die Universiteit van Suid-Afrika.

Ingedien aan die Potchefstroomse Universiteitskollege.

Promoter: Prof. J.C.Coetzee, M.A., M.Ed., D.Phil.

FEBRUARIE 1949.

AFDELING A. - HISTORIES.

HOOFSTUK 1.

DIE ONTSTAAN VAN DIE N.G.KERK IN RHODESIË.

	<u>Bladsy.</u>
1. Historiese Inleiding	1
2. Ontstaan en Groei van die Afrikaanse Gemeenskap, benoerde die Limpopo.	5
a. Jagters en Traktate voor die Britse Bessetting, 1890.	5
b. Georganiseerde en ander Trekke	11
i. Algemeen	11
ii. Na Manikaland	12
iii. Na "Banjailand"	13
iv. Na "Chartor"	14
v. Na Gazaland	15
vi. Na Matabeleland	17
vii. Na Noord-Rhodesië	18
c. Transportryers, Sendelinge e.a.	18
3. Die N.G.Kerk in Rhodesië tot 1895	20
a. "Nederduits Gereformeerd"	20
b. Die Kaapse Sinode en die Eerste Afvaardiging, 1891.	20
c. Ds. Paul Nol, 1893	25
d. Ds. P.A.Strasheim en die Stigting van Gemeentes, 1895.	30
4. Ontwikkeling en Groei van die N.G.Kerk in Rhodesië oor 'n halwe eeu	38
a. Sendeling-onderwysers	38
b. Leraars vir die Gemeentes	41
c. 'n Eie Ring	44
d. Verandering van Kerkverband; Oornam van die Gemeentes deur die Kerk van die Oranje-Vrystaat.	45
5. Samevatting en Slot.	51

HOOFSTUK 11.

ALGEMENE HISTORIESE OORSIG VAN DIE ONDERWYS IN RHODESIË.

1. Aanvangsjare	54
a. "Rhodesië"	54
b. "Kerkskole"	54
c. Koördineerde Onderwysordonnansies 1899, 1903.	57
2. Kommissies en Staatsbeheer tot 1936.	61
a. Onderwyskommissie van 1908	61
b. Onderwyskommissie van 1916.	62
c. Onderwyskommissie van 1929 - Tate-Verlag.	66

3.	Die "Moderne" Onderwys	68
	a. Onderwyskommissie van 1936 - "Fox"- Verslag	68
	b. "Moderne" Veranderinge in die Onderwys- beleid.	72
4.	Effek van die "Moderne" Onderwyspraktyk.	75
	a. Toepassing tot 1947	75
	b. Onderwyskommissie van 1947	78
5.	Samevatting en Slot.	83

HOOFSTUK 111.

N.G. "KERKSKOLE" IN RHODESIE, - 1890 - 1912.

1.	Die Probleem Gestel	86
2.	Die Vroegste Onderwyspogings van die N.G.- Kerk.	87
	a. Die Toestande voor 1895	87
	b. Ds. Strasheim en die Eerste Onderwyson- dernemings	99
3.	Die Skole van die N.G. Kerk in Rhodesië - en Ondersteunde "Kerkskole."	102
	a. Tot na die Eerste Ordonnansie. 1899.	102
	i. In Matabeleland	102
	ii. In Gazaland	105
	iii. In Charter	108
	iv. In ander dele van die land	109
	b. Die Tweede Ordonnansie en die Begin van die Einde van die Kerkskole	116
4.	Die Verval van die Kerkskole	124
5.	Samevatting en Slot	132

HOOFSTUK 1V.

DIE C.N.O.-BEWEGING IN RHODESIË - 1912 - 1922.

1.	Die C.N.O.-Beweging in die Kaap-kolonie en in die Verowerde Republieke	135
2.	Die C.N.O.-Beweging in Rhodesië: Aanlei- dende Oorsake.	141
	a. Inwendig:	141
	i. Onbevredigende Toestand in die Ge- meentes t.o.v. Nederlands op Skool	142
	ii. Onbevredigende Godsdiensonderwys	149
	iii. Onbevredigende Reaksies op Deputasies	151
	iv. Ontevredenheid met die Departement en Skoolkommissies	156
	b. "Uitwendig:"	160
3.	Die C.N.O.-skole	167
	a. In Melsetter	169
	b. In Umtali	175

c.	In Salisbury	175
d.	In Lusaka	177
e.	Bulawayo, Enkeldoorn, Fort Victoria	177
4.	Algemene Administrasie van die C.N.O.-skole.	180
5.	Die Einde van die C.N.O.-skole	181
a.	Die Begin van die Moeilikhede	181
b.	Laaste Pogings	184
c.	Kapitulاسie	187
6.	Uitwerking van die C.N.O.-Beweging	190
a.	Op die Departement van Onderwys	190
b.	Op die Afrikaner en sy Kerk	192
7.	Samevatting en Slot	195

HOOFSTUK V.

MISLUKTE POGINGS OM DIE C.N.O.-BEGINSELS TOEGEPAS TE KRY. - 1922 - 1948.

1.	Pogings vanaf 1922 tot by die „Fox-Verslag, 1936.	197
a.	Onmiddellike Reaksies	197
b.	Deputasies van die Kerk	202
2.	Pogings na die Fox-Verslag (Die „Moderne“ Periode.)	210
3.	Samevatting en Slot.	216

AFDELING B - TERTIES.

HOOFSTUK VI.

DIE PROBLEEM VAN DIE N.G.KERK IN RHODESIË - EN DIE ONDERWYS.

1.	Die Aard van die Probleem: Verhoudinge	217
a.	Verhouding tussen Ouer en Opvoedeling	217
b.	Verhouding tussen Staat en Kerk	221
2.	Die Botsende Verhouding tussen die Staat en die N.G.Kerk in Rhodesië	225
a.	Die Liberaal-Imperialistiese Staatsbeskouing	225
b.	Die Gereformeerde Beskouing	229
i.	En Despotiese Gesag	229
ii.	Sondagsontheiliging en Dobbelary	231
iii.	Godsdienstige en Nasionale Skadeberokkening	234
3.	Die Liberale Imperialistiese Staat en die Afrikaanse Gemeenskap in Botsing	237
a.	Rhodesië in Suid-Afrikaanse kolonie en nie in Britse nie.	237
b.	Ongeoorloofde Verengelsing van die Afrikaner	243

i.	Ontkenning van Afrikaanse Nasionale Voortbestaan in Rhodesië.	244
ii.	Ontkenning van Afrikaanse Nasionale krag en bydrae in die Staat	256
4.	Die Gevolglike Probleem van die Afrikaanse Gemeenskap en sy Kerk, en die Staatsonderwys in Rhodesië.	259
a.	Liberalistiese Onderwysbeskouinge van die Staat	259
b.	Gereformeerde Beskouinge oor die Moderne Opvoeding	264
c.	Die Probleem van die N.G.Kerk en die Moderne Onderwys in Rhodesië.	268
5.	Samevatting en Slot	273

HOOFSTUK VII.

'N REGVERDIGE OPLOSSING VIR DIE PROBLEEM.

1.	Voorvereistes vir 'n Oplossing.	276
a.	Erkenning van 'n Selfstandige Afrikaanse Volksdeel in Rhodesië	276
i.	Die Afrikaanse Volk in Suid-Afrika	276
ii.	Die Afrikaanse Volk in Rhodesië	281
b.	Erkenning van die N.G.Kerk in Rhodesië	284
i.	Die N.G.Kerk in Suid-Afrika	284
ii.	Die N.G.Kerk in Rhodesië	288
c.	Die N.G.Kerk en sy Bemoeiing in die Onderwys van die Afrikaanse kind geregverdigd.	290
i.	Prinsipiëel	290
ii.	In Suid-Afrika	292
iii.	In Rhodesië	298
2.	Die Afrikaanse en Opvoedkundig-geregverdigde Oplossing	300
a.	Grondslag	300
b.	Die Enigste Oplossing: Aparte behandeling van die Afrikaanse kind op grondslag van Moedertaalonderwys	303
c.	Die Medium-Vraagstuk	307
i.	Algemeen	307
ii.	In Suid-Afrika	311
3.	Die Regverdiging van 'n Stelsel van Moedertaalonderwys in Rhodesië	317
a.	Trots dog Kragtens die Huidige Onbevredigende Wetgewing.	317
b.	Kragtens Opvoedkundige Oortuigings	330
i.	Nadelige Gevolge van enige ander Stelsel: Algemeen	330
ii.	In Rhodesië	340
iii.	Ten Opsigte van Enkele Aspekte van die "Moderne" Onderwys in Rhodesië	350
c.	Kragtens die gesonde Inslag op Kerk, Volk en Staat.	360

4. Samevatting en Slot	372
------------------------	-----

HOOFSTUK VIII.DIE TAAK VAN DIE N.G.KERK TEN OPSIGTE VAN
DIE ONDERWYS IN RHODESIË.

1. Die Toepassing van die Beginsel van Moedertaalmedium-onderwys in Rhodesië.	374
A. Die Uitvoering van daardie Beginsels	374
i. Huidige Maatreëls	374
a. Daisyfield	374
b. Die N.G.Kerkskooltjie te Bulawayo	392
c. Vrystaatse Studiebeurse	395
d. Unie-Onderwys	397
ii. Onvolledigheid van hierdie Maatreëls	400
iii. Die Moedertaalonderwysstelsel vir die Afrikaanse Kind.	404
a. Taak van die Skool in die Gemeenskap	404
b. Moedertaalskool die enigste Skool vir en in die Gemeenskap	413
c. Waar Sulke Moedertaalskole vir die Afrikaanse Gemeenskap opgerig behoort te word	416
d. 'n Paar Departementele Besware Weerlê	419
e. Deur wie die Skole in Stand gehou moet word.	423
B. Die Uitwerking van so'n Stelsel van Moedertaalonderwys vir die Afrikaanse Kind in Rhodesië	427
i. Die Tweetaligheidsfaktor - volgens dr. E.G.Malherbe - van die Afrikaanse kind in Rhodesië	427
ii. Die Uitwerking op die kind	430
iii. Op die Volk	433
iv. Op die N.G.Kerk	435
v. Op die Staat in sy geheel	438
2. Organisering vir die Onderwysstryd; Afrikaanse Onderwysinstituut	440
3. Besondere Taak van die N.G.Kerk in Rhodesië	447
4. Samevatting en Slot	450

HOOFSTUK IX.

<u>SLOT: OPSOMMING. HOOFSTUK I - VIII.</u>	453
--	-----

BYLAAT

1. Toespraak; Dr. H.C. de Wet	467
2. Enkele statistieke.	472

BIBLIOGRAFIE